

Planering och designprocess

Nedan följer olika delar som kan vara till hjälp när man designar sin skogsträdgård.

1. Skriv ned behov, mål och förutsättningar

- Ta redan på vad man vill få ut av sin skogsträdgård. Skriv ner behoven som människorna på platsen har. Vilka resultat ska uppfyllas? Vilken mat/produkter ska den ge? Det kan till exempel vara att man vill använda sin skogsträdgård till rekreation framför värdet av mat. Eller att man vill odla lämpliga träd både för slöjdvirke och till mat.
- Tydliggör målen för designen utifrån behoven.
- Formulera förutsättningarna för de som ska samspela i projektet. Hur mycket tid och pengar kommer man att vilja lägga på skogsträdgården?

2. Observera och kartlägg på platsen för designen

Följande läsanvisningar i *Skogsträdgårdsboken - Odlas ätbart överallt*: berör denna del och ger en bra grundförståelse. Jord & vatten s. 24-43. Klimat & ljus s. 48-57. Jord s. 402-404.

- Vind
 - Blåser det mycket på platsen?
 - Varifrån kommer vinden under året?
 - Behövs vindskydd?
 - På SMHI, kan man hitta statistik på varifrån det blåser mest och hur stark vinden är.
- Sol/skugga
 - Hur mycket sol/skugga faller på ytan över året? Beror på var i landet man bor, tidpunkt på året. Man får själv kolla upp solens vinkel, för att ta reda på hur man placerar träderna för att dem inte ska skugga varandra så mycket.
 - Ta ev. fram ett soldiagram för platsen på:
<http://solardat.uoregon.edu/SunChartProgram.html>
 - Mät solinstrålningen på en viss plats med hjälp av diagrammet, en kompass och en gradskiva. Eller se instrålningen på <http://suncalc.net>
 - En app som heter Sun Seeker finns till Iphone och Android:
 - Iphone: <https://apps.apple.com/se/app/sun-seeker-tracker-compass/id330247123>
 - Android: https://play.google.com/store/apps/details?id=com.ajaware.sunseeker&hl=en_US&gl=US
- Jord

- Undersök jordens struktur, pH-värde och sammansättning. Gör ev. ett jordtest. På lantmäteriet kan man hitta bra kartor som dessutom visar jordtyp och jorddjup på platsen.
- Klimat
 - Är det inlands- eller kustklimat på platsen?
 - Har jag vatten eller en vägg som jämnar ut temperaturer vid platsen?
 - Finns det ställen med specifika mikroklimat?
- Vatten
 - Hur fuktig är marken?
 - Hur rör sig vatten på platsen vid regnfall?
 - Finns det vattensamlingar?
- Rörelsemönster
 - Hur rör sig människor på platsen
 - Var tillbringas mest tid?
 - Vilka delar är mest intensiva/extensiva
 - Gör en zonkarta
- Befintlig vegetation
 - Vad finns på ytan idag? Vad av det ska stå kvar/flyttas/tas bort
 - Vad finns i omgivningarna?
- Ta fram en karta över platsen
 - Här kan man hitta kartor:
 - http://apps.sgu.se/kartgenerator/maporder_sv.html
 - <https://www.arcgis.com/home/webmap/viewer.html?webmap=2fe135dc38f741c1b5dbb1e6db506e33>

3. Undersök platsens förutsättningar och försök se hur eftersträvade behov och funktioner kan tillgodoses.

Följande läsanvisningar berör denna del och ger en bra grundförståelse för uppgiften, *Skogsträdgårdsboken - Odlå ätbart överallt*: Nyttodjur s. 68-74 och s. 439-440. Näringsbalans s. 58-65. Sammansättning av växter s. 96-98.

- Vilka är de största designutmaningarna? Och vilka är nyckelfunktionerna skogsträdgården ska uppfylla?
- Växtlista
 - Skapa en växtlista med önskvärda växter, att korrigera under arbetets gång.
- Nyttodjur (djur som angriper eller oskadliggör skadedjur). Nyttodjuren behöver vatten, mat, förökningsplatser, övervintringsplatser och nektarväxter.

- Näringsbalans

- Vilka dynamiska ackumulatorer finns med i växtlistan? Behöver den kompletteras?
- Estetik
 - Vilka estetiska värden är viktiga för platsen?
 - Vad vill man få för upplevelse av platsen? Vill man ha en känsla av en park eller vill man skapa spänning och rum, rymd eller en vild känsla?
- Sammansättning av växter
 - Vilka växter passar bra ihop utifrån växtplats och funktioner?
 - Gruppera växterna

4. Designen

- Vindskydd
 - Var ska ett eventuellt vindskydd vara? Rita kartor för vindskydd (om behovet finns)
 - Helhetsstruktur: mönster & designkoncept
 - Skissa fram en grundstruktur för designen av skogsträdgården. Rita upp mönstret av stigar, bäddar och öppna ytor.
- Kronsikt
 - Rita in träden i sin fulla storlek på en andra karta, gör gärna mallar så att du kan prova dig fram.
- Busksikt och klätterväxter
 - Rita in buskar och klätterväxter på samma karta som kronsiktet
- Örtsikt
 - Rita in alla örter på en tredje karta
- Användbar litteratur över växter i örtsiktet:
 - How to grow perennial vegetables av Martin Crawford
 - Fleråriga grönsaker: upptäck, odla, njut av Annevi Sjöberg, Philipp Weiss, Daniel Larsson
 - Around the world in 80 plants av Stephen Barstow
- Successionskartor
 - Om inte hela designen anläggs samtidigt och om det är stora delar som tar lång tid innan de når full storlek, så kan en eller två kompletterande successionskartor vara till hjälp. (Se boken Edible Forestgardens av Jacke & Toensmeier, vol 1 s.39-41)

5. Planera genomförandet

- Skaffa material och växter?
 - Var kan jag få tag på växter och annat material?
 - Behöver jag starta en liten plantskola
- Etableringsstrategi
 - Beskriv hur man tänkt etablera skogsträdgården. Träden först? Amträd? Bit för bit? Täcka? Gröngödsling? Gräva?
 - Gör en tidslinje för när de olika momenten ska ske

6. Planera skötsel och utvärdering

- Hur ska skogsträdgården tas hand om?
 - Vem ska sköta den?
 - Hur ser underhållet ut under etableringsfasen.
 - Hur utvärderas arbetet?

Referenser:

Dokumentet är baserat på material från kursen Skogsträdgårdsodling på Holma Folkhögskola.